

Dušan Hagara

SPOMIENKY

Zostavila: Mgr. Amália Lomnická
Zodpovedná redaktorka: Mgr. Ludmila Húsková, riaditeľka RKC v Prievidzi
Autori textov: Mgr. Amália Lomnická, Mgr. Barbora Matáková

Grafická úprava: StudioN°321 • Fotografie: akademický sochár Dušan Hagara, Lukáš Grešner
Tlač: Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi • Náklad: 300 ks
Január 2010

Realizáciou výstavy akad. sochára Dušana Hagaru v galérii Regionart naplňa Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi jeden z podstatných zámerov svojej činnosti. Je ním nielen prezentácia umeleckej tvorby významných osobností regiónu, ale aj sprístupňovanie pozoruhodných hodnôt jeho kultúrneho dedičstva. V tvorbe Dušana Hagaru sa obe tieto línie vzácnne spájajú. Aktuálna výstava je, navyiac, istou bilanciou jeho doterajších reštaurátorských a sochárskych aktivít.

Reštaurovanie historicky cenných sakrálnych – drevených a kamenných objektov, z ktorých väčšina pochádza z hornej Nitry je, takpovediac, jeho „chlebom každodenným“ – paralelná a skôr sporadická tvorba plastiky zas jeho „koláčom sviatočným“. Na rad prichádza vo chvíľach oddychu ako istý kontrast k náročnej reštaurátorskej práci, vyžadujúcej dodržiavanie historických kánonov, zákonitostí, či indícií, ktoré možno v torzách vekom zdevastovaných pamiatok často iba tušíť.

Zatiaľ čo v reštaurátorskej tvorbe je nevyhnutné tieto stavebné či sochárske torzá kúsok po kúske dopĺňať, scelovať-pridávať to, čo bolo storočiami zvetrané, vo voľnej sochárskej tvorbe akoby autor uplatňoval opačný princíp – z bloku kameňa, dreva či kovu postupne uberá až dospieva k istej kostre, prapodstate tvaru nesúceho jeho predstavu. Hoci ide o plastiky a reliéfy s menšou či väčšou mierou štylizácie od reality, nachádzame v nich inšpirácie s jeho reštaurátorskou tvorbou. Ako je Madona predmetom náboženskej úcty a zobrazovania v rôznych historických obdobiach, s ktorými sa konfrontuje vo svojej profesijnej činnosti, v jeho voľnej tvorbe je preňho od chlapčenských rokov takouto inšpiráciou svetská žena. Najskôr s tradičnými, programovo insitnými atribútmi dedinskej ženy-matky-babky, neskôr ženy-partnerky zobrazovanej už tvaroslovím moderného umenia. Paralelou k zložitejšej náboženskej architektúre s jej typickými slohovými prvkami evokujúcimi nadpozemskú vznešenosť je zas dedinská architektúra s jej tvarovou jednoduchosťou transformovanou do adekvátne jednoduchých znakov a symbolov jeho výtvarnej reči. Tie sú zároveň nositeľmi autentických zážitkov z detstva, akési osobnej prehistórie, z ktorej doposiaľ čerpá umeleckú inšpiráciu. Poskytuje mu silné impulzy najmä k tvorbe figurálnych artefaktov z dreva, do ktorých zakomponúva i torzá skutočných predmetov, podnetov pre citovo nasýtené spomienky. Svojou tvarovou jednoduchosťou a čistou symbolikou pripomínajú akési ľudové totemy – nemých svedkov minulosti.

Vynikajúce poznanie materiálov, s ktorými autor najčastejšie pracuje (drevo, kameň, kov-bronz, cín) mu umožňuje ich rôznorodé kombinácie, voľné komponovanie a modelovanie sochárskych objektov ako projekcií jeho predstáv. Takmer denne je totiž vo svojej umeleckoremeselnej práci konfrontovaný raz s pevnosťou, či odolnosťou, inokedy krehkosťou či poddajnosťou týchto materiálov. Expresívna sila jeho komorných plastik a reliéfov je umocnená i majstrovským narábaním s princípom kontrastu. Či už ide o kontrast materiálov, vrátane povrchových úprav, alebo citlivé striedanie lyrických až efemérnych prvkov a línií s pevnými geometrickými tvarmi, vo výslednom sochárskom diele vždy vyúsťujú do citlivej dynamickej rovnováhy.

Svedectvom originálneho umeleckého rukopisu a umeleckého štýlu autora sú i jeho kresby, ktoré sú citlivým a bezprostredným záznamom o vnútorných zdrojoch jeho tvorby – akýmsi umeleckým „kardiogramom“ duše autora.

Mgr. A. Lomnická

Dušan Hagara, akademický sochár

Narodil sa 11. 12. 1959 v Partizánskom. V rokoch 1975–79 navštevoval Strednú umelecko-priemyselnú školu v Bratislave, odbor rezbárstvo u prof., akad. soch. Ľudovíta Korkoša. Roky 1979–85 patril štúdiu na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave, odbor reštaurovanie umelecko-historických pamiatok -plastika, pod vedením prof. akad. soch. Ľadislava Snopka a prof. akad. soch. Jozefa Poruboviča. Po ukončení štúdií pôsobil na výtvarnom odbore ZUŠ v Bojniciach. V r. 1987–1991 bol zamestnaný v štátnych reštaurátorských ateliéroch v Bratislave ako samostatný reštaurátor.

Od r. 1994 je členom Komory reštaurátorov Slovenska, pôsobí ako samostatný odborný reštaurátor. Zároveň sa podieľal na činnosti Komory v jej orgánoch ako člen jej predstavenstva, v súčasnosti pôsobí ako člen skúšobného senátu. Svojou profesijnou činnosťou sa podieľal na zreštaurovaní viacerých drevených a kamenných objektov doma i v zahraničí. Okrem reštaurovania venuje sa voľnej plastike. Svojimi prácami sa zúčastňuje na domácich a zahraničných výstavách. Jeho práce sa nachádzajú v súkromných a galerijných zbierkach doma a v zahraničí.

V súčasnosti žije s rodinou v Diviackoch nad Nitricou.

„Kdo umí předstírat, ten ještě není herec“, spieva pani Hana Hegerová a túto skvostnú vetu možno s pokojným svedomím vysloviť i v súvislosti s reštaurovaním pamiatok. Reštaurovanie umeleckého diela nemá predstierať, že je možné vrátiť obraz či sochu do minulých čias. Možné však je predĺžovať životnosť materiálu, prijať starobylosť s „vráskami“ prežitých rokov a tým zachovávať kontinuitu medzi minulosťou a životom, ktorý práve žijeme.

Akademický sochár Dušan Hagara je absolventom Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave, ktorá bola založená v roku 1949 ako inštitúcia s klasickými disciplínami maliarskej a sochárskej školy a po prvýkrát i so samostatným odborom reštaurovania. Rok 2009 bol nielen osobným výročím reštaurátora, ale aj školy, ktorá ho pripravila pre budúce povolanie. Pojem povolanie má v tejto súvislosti osobitný význam, je poslaním človeka s mnohými talentami, danosťami a zručnosťami, ktoré sa zdokonaľujú skúsenosťou. Po skončení štúdia na Katedre reštaurovania umeleckých a historických pamiatok sa Dušan Hagara vrátil do svojej rodnej obce a za štvrtoročie pôsobenia na hornej Nitre sa podieľal na obnove desiatok pamiatok v regióne i mimo neho. Reštaurátorský rukopis zanechal na viacerých kamenných objektoch (Mariánsky stĺp v Novákoch, socha sv. Jána Nepomuckého v Oslanoch, Trojičný stĺp v Sučanoch, Mariánsky stĺp v Považskej Bystrici a iné), bol vedúcim autorského kolektívu obnovy Mariánskeho stĺpa v Tužine, ktorého reštaurovanie prezentoval na viacerých reštaurátorských podujatiach. Vzťah k domácejmu prostrediu vyjadril reštaurovaním sakrálného mobiliáru Kostola Najsvätejšej Trojice v Diviackej Novej Vsi, či kamenných architektonických článkov románskeho Kostola Všetkých svätých v Diviackoch nad Nitricou. K raným realizáciám drevenej polychrómovanej sochy a oltárnej architektúry na konci 80-tych rokov 20. storočia patrí spolupráca s akad. mal. Jozefom Šulom pri reštaurovaní hlavného oltára Panny Márie v rímskokatolíckom Kostole Nanebovzatia Panny Márie na cintoríne v Prievidzi, ale i neoslohového mobiliáru vo farskom Kostole sv. Bartolomeja. V profesionálnej praxi býva reštaurovanie stredovekých pamiatok veľmi zriedkavou príležitosťou, osobitnú atraktivitu má však „spišská gotika“. Madona z Klčova neďaleko Levoče, ktorú Dušan Hagara objavil v dezolátnom stave a reštauroval v polovici 90-tych rokov, zostáva pre reštaurátora nezabudnuteľnou skúsenosťou a ľudsky príjemnou spomienkou aj vďaka spolupráci s popredným znalcom gotického umenia na Slovensku PhDr. A. C. Glatzom a reštaurátorkou Dr. Mariániou. Problematikou barokového umenia sa zaoberal pri nedávnom reštaurovaní oltára Panny Márie z rímskokatolíckeho Kostola Všetkých svätých v Bytči, kde sa podarilo objaviť zachované datovanie 1755 a spresniť doposiaľ uvádzanú informáciu o vzniku oltára. Súčasťou reštaurátorskej práce sú často krát zaujímavé nálezy, ktoré „komplikujú“ reštaurátorský proces, zároveň však obohacujú samotnú pamiatku o nové hodnoty a prinášajú vzácne poznania rozširujúce pohľad na historické okolnosti, v ktorých dielo vzniklo, alebo sa v priebehu dejín menilo. Spôsob reštaurovania a výslednej prezentácie pamiatky nastoľuje reštaurátorovi mnohé otázky. Odpoveďou je poznanie historickej i súčasnej technológie, empatická výtvarná predstavivosť a zručnosť. Dušan Hagara ju preukázal i pri nedávnom reštaurovaní kamennej sochárskej výzdoby na fasáde prievidzského piaristického kostola Najsvätejšej Trojice. Úcta k minulosti a bezprostredný dotyk so skvelým sochárskym dielom je však súčasne vzrušujúcim zážitkom, ktorý mobilizuje tvorivé schopnosti a odhodlanosť pracovať aj v nepohodlných a nebezpečných podmienkach. Práca v niekoľko desiatok metrovej výške presahuje zaužívané predstavy o záchrane pamiatok, je však rovnako súčasťou reštaurátorského povolania, ako jemné zlátenie drevenej sošky v pohodlí ateliéru.

Dejiny a pamiatky hornej Nitry, čo ako málo zachované a neraz neprebádané, si zaslúžia pozornosť laickej i odbornej verejnosti. Je veľmi dobré, ak v regióne trvale pôsobia ľudia, ktorí svoju profesiu vykonávajú s úctou k svojmu povolaniu.

Mgr. Barbora Matáková